

הנהג שלנו חברה'מן

דיעות אחרונות, המוסף
לשבת-ספרות, 27.5.2005

זהר שביט

אולגה גבריאלי והנס שטרים, מכונית הפלא, תרגמה: אלישבע קפלן, אחיאסף, הדפסה מיוחדת עבור חנות הספרים של איתמר.

וּם אַחַד נִסַּע סְפוּנוּב בְּרַחוּבוֹת פֶּטֶרְבוּרְגַּ בְּמֵרְכָבָה, וְהֵנָּה בָּאָה לְקִרְאָתוֹ כְּרַכְרָה וְהִיא מִסְמַנַת בְּמִסְפֵּר 1. תִּמָּה סְפוּנוּב וְחֹשֶׁב: 'הֲלֹא דָבָר זֶה נִרְאֶה מִמַּשׁ כְּפֶרֶס רֵאשׁוֹן בְּהִגְרָלָהוּ? שֶׁכֵּן לֹא כָּל יוֹם מְזַדְמַנֵת לְאָדָם כְּרַכְרָה מִסְפֵּר 1, וְהוּא עֲצָמוֹ לֹא רֹאֶה כְּמוֹהַ מְעוּדוֹ... לֹא עָבְרוּ רִגְעִים מוֹעֲטִים וְשׁוֹב מְזַדְמַנֵת לוֹ כְּרַכְרָה וְהִיא מִסְמַנַת בְּמִסְפֵּר 11. צַחֵק סְפוּנוּב וְאָמַר בְּלִבּוֹ: 'אֵין אֲנִי חֹסֵר עֵתָה אֲלֵא שֶׁאֶפְגּוֹשׁ אֶת הַכְּרַכְרָה מִסְפֵּר 111'. אֲךָ חֲלָפָה מִחֻשְׁבָּה זֶה בְּמוֹחוֹ, וְהֵנָּה בָּאָה לְקִרְאָתוֹ הַכְּרַכְרָה מִסְפֵּר 111. מִיר הֵבִין סְפוּנוּב שֶׁזֶה עֵתָה חֲלָפָה שַׁעַת הַקְּסָמִים שֶׁלוֹ, וְהִתְרַגַּז מְאֹד."

לְתִמּוּנָה הַזֹּאת יֵשׁ בּוֹדָאֵי חֵלֶק בְּהַפִּיכֵת 'מְכוּנִית הַפְּלֵא' לְסֵפֶר פּוֹלְחָן. קוֹרְאִים רַבִּים חִיפְּשׁוּ אַחֲרָיו שְׁנַיִם רַבּוֹת, עַד שֶׁאִיתֵמַר לוֹי וְהוֹצֵאת אַחִיאֶסֶף חֲבֵרוֹ לְמַמַּשׁ אֶת מִשְׁאַלְתָּם וְהִרְפִּיסוּ מֵהַדּוֹרָה מְצוּלְמַת שֶׁל הַסֵּפֶר שֶׁרָאָה אוֹר בְּאוֹלְדֵנְבוּרְגַּ, צֶפּוֹן גֶּרְמָנִיָּה, בִּי 1930, כִּשְׁהוּא מְלוּוֹה בְּאִיּוֹרֵיוֹ מְלֵאֵי הַקְּסָם שֶׁל וּלְטֵר טְרִיר. טְרִיר הָיָה מִי שֶׁאִיִּיר בְּאוֹתָן שְׁנַיִם אֶת סִפְרֵיו שֶׁל אֲרִיךְ קִסְטֵנֶר ('אֲמִיל וְהַבְּלֵשִׁים' רָאָה אוֹר שְׁנֵה אַחַת קוֹדֵם וְאֵין לְדַעַת אִם שְׁטֵרִים וְגִבְרִיאֵלִי הִכִּירוּ אוֹתוֹ. אֲגַב, יֵשׁ דִּימְיוֹן רַב בֵּין מְכוּנִית הַפְּלֵא ל־35 בְּמֵאֵי, שֶׁנִּכְתַּב מְאוּחֵר יוֹתֵר). הַסֵּפֶר תּוֹרְגָם לְעֵבְרִית בִּידֵי אֵלִישֶׁבֶע קֶפְלָן, אֲךָ הִיא לֹא הִצְלִיחָה לְהַעֲבִיר אֶת הָאוֹפֵן הַמְּאֹד־מִשְׁעֵשֵׁעַ שֶׁבּוֹ עָשׂוֹ

המשך מהעמוד הקודם

המחברים שימוש בסגנון הדיבור של היידי בן הפועלים ושל לויץ, שהיה בן למשפחה בורגנית ממעמד גבוה.

'מכונית הפלא' הוא שילוב של סיפור הרפתקאות מלא דמיון והמצאות, עם ביקורת על החברה המעמדית ועל תנאי החיים של ילדים עניים ומדוכאים במרכז אירופה. לויץ, שהפך בעברית למתי, מאחר לקום, ובמרוצתו לבית הספר חולם על מכונית פלא שתסיע אותו לכל מקום. מיד לאחר שהוא מביע את המשאלה נעמדת לצדו מכונית ומסיעה אותו במהירות עצומה לבית הספר. עם סיום הלימודים היא ממתינה לו, ומר לטאי (הנראה כמובן כלטאה) מעביר אותה לרשותו עם הנחיות תיפעול. המכונית יודעת לעשות הכל: להפוך לכלי טיס ולכלי שיט, להמציא מטעמים, לדבר בשפת החיות (באמצעות הצופר), לבלום אופניים של נער המתעלל במחלק עיתונים עני, ואפילו לשתק את חייה של עיר שלמה.

זהירות משכרון הכוח

ההחלטה איך לעשות שימוש בכוח העצום שניתן לו נתונה בידי הילד. הוא מתקן עוולות חברתיות, אך גם גורם לאנדרלמוסיה, המובילה

כמעט למלחמה. מתי, שיכור הכוח, נחוש בהחלטתו לכבוש את העיר כמו בפעולה צבאית, שבשיאה הוא משחרר את בעלי החיים מגן החיות. העלילה הולכת ומסתבכת והעיר עומדת ליפול בידי האוייב. אולם בניגוד למה שאירע בגרמניה, יש מי שנחלצים להציל את העיר משכרון הכוח ומרמיסת בני האדם: העכבישים. הספר שייך איפוא לספרים שניקשו להתריע מפני השימוש הנלוו והמסוכן בכוח ובהישגי הטכנולוגיה המודרנית.

את המקור אפשר היה להשיג בגרמניה בקלות יחסית, מפני שהיה בשעתו פופולרי מאוד, אבל על מחבריו לא הצלחתי למצוא בדל מידע בארכיונים ובמכונים לחקר ספרות ילדים. והנה התברר שאחד המחברים, הנס שטרים, עלה לארץ ונפטר כאן ב־1949, ולא כתב, כנראה, ספרים נוספים. האם מותר לבקש להוציא לאור את הספר בתרגום חדש? (כמו תרגומיו החדשים של מיכאל דק לספרי קסטנר, גם הם בהוצאת אחיאסף). כך ייזכה הספר לקהל חדש, שיתוסף לאוהביו הוותיקים. ■